

Saavatko vuokratyöntekijät muita huonompaa palkkaa?

Työvoimatutkimuksen aineistoihin perustuva analyysi¹

Antti Tanskanen: *VTM, tohtorikoulutettava, Sosiaalitieteiden laitos, Helsingin yliopisto*

antti.tanskanen@helsinki.fi

Janus vol. 20 (1) 2012, 4–14

Janus

Tiivistelmä

Artikkelissa vertaan vuokratyöntekijöiden palkkoja muiden työntekijöiden palkkoihin Suomessa. Aineistona käytän Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksia vuosilta 2008 ja 2009. Vuokratyöntekijät saavat keskimäärin 25 prosenttia pienempää mediaanituntituntipalkkaa kuin muut työntekijät. Kun analysissa vakioidaan vastaajan sukupuoli, ikä, koulutus, opiskelutilanne, ammatin vaatavuus, työnantajatyypin, työsuhteen kesto ja työpaikan, koko huomattavasti pienempi osa vuokratyöntekijöistä (36 prosenttia) kuin muista työntekijöistä (51 prosenttia) saa todennäköisesti yli mediaanituntipalkan suuruista palkkaa. Tutkimuksen perusteella vuokratyöntekijät saavat muita vähemmän palkkaa tämän päivän Suomessa.

Johdanto

Niin kutsuttua epätyypillistä työtä tekevien työntekijöiden toimeentulo on tänä päivänä keskeinen yhteiskuntapoliittinen kysymys. Epätyypillisiä työn muotoja ovat muun muassa osa- ja määräaikainen työ, freelancetyö sekä vuokratyö. Vuokratyöntekijöiden määrä on työhallinnon tilastojen mukaan lisääntynyt Suomessa huomattavasti 2000-luvun aikana (TEM 2010), vaikkakin vuokratyöntekijöiden määrä väheni Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten perusteella 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopun taloudellisen taantumien myötä. Työvoimatutkimuksen mukaan vuokratyövoiman osuus koko työvoimasta oli 1,4 prosenttia vuonna 2008 ja 1,1 prosenttia vuonna 2009 (Tanskanen 2010).

Vuokratyöllä tarkoitetaan toimintaa, jossa vuokrausyritys vuokraa työvoimaa käyttäjäyritykselle.

Vuokratyössä rakentuu kaksi sopimussuhdetta, jotka ovat käyttäjäyrityksen ja vuokrausyrityksen välinen vuokrasopimus sekä vuokrausyrityksen ja työntekijän välinen työsopimus. Käyttäjäyrityksellä on oikeus johtaa ja valvoa vuokratyöntekijän työtä, mutta vuokrausyritys on vuokratyöntekijän varsinainen työnantaja, jonka vastuulla on muun muassa vuokratyöntekijän palkan maksaminen. (Palanko-Laaka 2005, 13–14.)

Tässä artikkelissa tutkin vuokratyöntekijöiden palkkoja vertaamalla niitä muiden työntekijöiden palkkoihin. Aiemmissa vuokratyöntekijöiden palkkoja käsittelevissä tutkimuksissa vuokratyöntekijöitä on usein verrattu vakituisiin työntekijöihin (esim. Forde & Slater 2005; Tanskanen 2009). Toisaalta vuokratyö on usein mielletty määräaikaisen työn alalajiksi (esim. Sädevirta 2002; Lehto ym. 2005), jonka johdosta voitaisiin ajatella, että vuokratyöntekijöiden

palkkoja tulisi verrata määräaikaisiin työntekijöihin. Koska vuokratyöntekijöillä voi olla joko vakituinen tai määräaikainen työsuhde (Tanskanen 2012) vertaan vuokratyöntekijöitä muihin työntekijöihin, en ainoastaan vakituisiin tai määräaikaisiin.

Työntekijöiden työstään saaman palkan määrä on tärkeä seikka useista syistä. Käytännössä palkka on tänä päivänä useille ihmisille tärkein tulonlähde, jonka vuoksi pientä palkkaa saavien voi olla vaikea turvata peruselintasoaan ja osallistua täysivaltaisesti yhteiskunnan toimintaan (Kangas & Ritakallio 2008). Pieni palkka saattaa olla yhteydessä useisiin hyvinvointia vähentäviin tekijöihin, kuten heikkoon terveydentilaan (Marmot 2004) ja erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin (Wilkinson & Pickett 2011). Työssäolon aikaisella pienellä palkalla on myös kauaskantoisia seurauksia, jotka saattavat ulottua pitkälle pienipalkkaisen työn loppumisen jälkeiseen aikaan. Pieni palkka merkitsee esimerkiksi työttömäksi jäävälle pientä ansiosidonnaista työttömyysturvaa ja eläkkeelle jäävälle pientä eläkettä.

Palkkaa on usein pidetty tärkeimpänä yksittäisenä työntekijöiden työelämän laatua mittaavana seikkana. Francis Greenin (2006, 8) mukaan työntutkijoiden keskuudessa on laaja koulukunta, joka on sitä mieltä, että nyky-yhteiskunnissa pelkästään työntekijöiden palkkoja tutkimalla voidaan määritellä, onko työelämä työntekijän näkökulmasta hyvä- vai huonolaatuista. Palkkaa onkin usein pidetty työelämän laadun puhtaimpana objektiivisena mittarina (Anttila ym. 2010). Palkka on kuitenkin myös subjektiivinen työelämän laadun mittari, sillä se kertoo siitä, kuinka paljon työnantaja arvostaa työntekijän työn tuloksia. Palkka on tärkeä työelämän laadun mittari myös siksi, että se korreloi usein muiden hyvään työelämään liitettyjen seikkojen, kuten työn autonomian, työsuhteen turvallisuuden ja työtyytyväisyyden kanssa (Dahl ym. 2009).

Perinteisen taloustieteen näkökulmasta ihmisille tärkeintä on pyrkiä maksimoimaan saamansa taloudellinen hyöty, mutta työntekijän työstään saamassa taloudellisessa kompensaatiossa ei ole aina välttämättä kysymys palkan määrästä sinänsä. Tärkeää on mieltääkö työntekijä saavansa niin paljon palkkaa kuin hänen mielestään tulisi saada. Tutkimusten mukaan työntekijät arvioivat usein palkkaansa sen perusteella saavatko he muita enemmän vai vähemmän palkkaa. Kansainvälisissä tutkimuksissa onkin havaittu, että työntekijät ovat kiinnostuneempia siitä, kuinka paljon he tienaaavat suhteessa muihin kuin siitä, kuinka paljon he tienaaavat ylipäättään (Duncan 1975; Frank 1984; 1985; 1999; Clark & Oswald 1996; Hill & Buss 2006).

Vuokratyöntekijöiden palkan määrää suhteessa muiden työntekijöiden palkan määrään on korostettu Euroopan komission (2002) vuokratyödirektiiviehdotuksessa. Siinä esitetyn syrjimättömyyden periaatteen mukaan vuokratyöntekijöiden tulee saada vähintään yhtä hyvää palkkaa kuin vastaavaa työtä tekevän työntekijän, joka työskentelee käyttäjäryityksessä vakituisesti. Vuokratyödirektiivi hyväksyttiin vuonna 2008 ja sen edellyttämät muutokset on saatettava kansalliseen lainsäädäntöön viimeistään vuoden 2011 loppuun mennessä (The European... 2008). Suomessa vuokratyödirektiivi ei kuitenkaan aiheuta suuria lainsäädännön muutospaineita, koska syrjimättömyyden periaate on kirjattu jo aiemmin työlänsäädäntöön (ks. TEM 2008).

Suomessa työsopimuslain (55/2001, 2 luku, 2 §) mukaan työnantajan on "kohdeltava työntekijöitä tasapuolisesti, ellei siitä poikkeaminen ole työntekijöiden tehtävät ja asema huomioon ottaen perusteltua". Tämä tarkoittaa vuokratyön osalta ensinnäkin sitä, että varsinaisen työnantajan eli vuokrausryityksen tulee kohdella vuokraamiaan työntekijöitä tasapuolisesti sekä toiseksi, että käyttäjäryityksen tulee kohdella vuokratyöntekijöitä yhdenvertaisesti suhteessa

omiin työntekijöihinsä (ks. myös Työsopimuslaki 55/2001, I luku, 7 §). Lainsäädännöllisesti olennaista siis on, että Suomessa vuokratyöntekijöitä ja muita työntekijöitä tulee myös palkan osalta kohdella keskenään yhdenvertaisesti. Keskeinen kysymys liittyy siihen, saavatko vuokratyöntekijät käytännössä yhtä hyvää palkkaa kuin muut työntekijät.

Aiempia tutkimustuloksia vuokratyöntekijöiden palkoista

Suomessa vuokratyöntekijöiden palkkoja on tarkasteltu muutamissa tutkimuksissa, joiden perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista muodostaa kattavaa kuvaa vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden välisistä mahdollisista palkkaeroista. Esimerkiksi Erityisalojen toimihenkilöliiton (ERTO) jäsenkyselyyn vastanneista vuokratyöntekijöistä lähes kaksi kolmasosaa oli samaa mieltä siitä, että vuokratyöntekijöille maksetaan samasta työstä vähemmän palkkaa kuin vakituisille ja 86 prosenttia samaa mieltä siitä, että vuokratyöntekijöiden työsuhde-edut ovat vakituisia huonommat (ERTO 2011). Laadullisiin aineistoihin pohjaavissa tutkimuksissa on huomattu, että vuokratyöntekijät saavat usein muita pienempää palkkaa ja jäävät muiden työntekijöiden saamien tulospalkkioiden ja bonusten ulkopuolelle (Viitala & Mäkipelkola 2005; Viitala ym. 2006; Tanskanen 2008). Vuokratyötä kuitenkin tekevät erilaisilla ammattialoilla työskentelevät henkilöt. Esimerkiksi julkisessa terveydenhuollossa työskentelevät vuokralääkärit saattavat saada jopa parempaa palkkaa kuin virkalääkärit (Mäkitalo-Keinonen ym. 2005; ks. myös Palukka & Tiilikka 2008).

Kansainvälisissä tutkimuksissa on usein noussut esiin, että vuokratyöntekijät saavat muita vähemmän palkkaa (ks. esim. Storrie 2002). Yinon Cohen ja Yitchak Haberfeld (1993) tutkivat jo parikymmentä vuotta sitten vuokratyöntekijöiden palkkoja 1980-luvun alun Israelissa.

Heidän mukaansa vuokratyöntekijät tienasivat usein muita työntekijöitä vähemmän, vaikkakin ammattialojen välillä oli eroja. Helmut Rudolph ja Esther Schröder (1997) puolestaan tutkivat vuokratyöntekijöiden palkkausta (Länsi-)Saksassa vuosina 1980, 1990 ja 1995. He huomasivat, että vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden välinen ero palkoissa nousi huomattavasti seurattua ajanjaksolla. Vuonna 1980 vuokratyöntekijät saivat 23 prosenttia vähemmän palkkaa kuin muut työntekijät, mutta vuonna 1995 ero oli jo 37 prosenttia (ks. myös Kvasnicka & Werwatz 2002 palkoista Saksassa).

Lewis Segal ja Daniel Sullivan (1997) puolestaan tutkivat aihetta Yhdysvalloissa vuosina 1983–1993 kerätyllä aineistolla. Heidän mukaansa vuokratyöntekijät saivat 22 prosenttia vähemmän palkkaa kuin muut työntekijät (ks. myös Kalleberg ym. 1997 palkoista Yhdysvalloissa). Kun Segal ja Sullivan (1997) vakioivat useita tekijöitä, kuten työntekijän sukupuolen, iän ja koulutuksen, väheni palkkaero noin kolmeen prosenttiin. Seuraavassa tutkimuksessa Segal ja Sullivan (1998) käyttivät vuosina 1984–1994 kerättyjä aineistoja, joista ilmeni, että vuokratyöhön siirtyminen on työntekijälle taloudellisesti epäkannattavaa. He huomasivat, että muusta työstä vuokratyöhön siirtyvien työntekijöiden palkka laskee usein.

Chris Forde ja Gary Slater (2005) tutkivat brittiläisen työvoimatutkimuksen aineistoilla vuokratyöntekijöiden palkkoja. Heidän tutkimusaineistoistaan selvisi, että vuokratyöntekijät saavat vakituisessa työsuhteessa olevia työntekijöitä vähemmän tuntipalkkaa ja palkkasummien välinen ero on 22 prosenttia. Etenkin miehille vuokratyöntekijänä työskenteleminen on epäedullista. Vuokratyötä tekevien naisten saaman palkan ero vakituista työtä tekeviin naisiin on 4 prosenttia, mutta miehillä vastaava ero on peräti 36 prosenttia. Sen jälkeen kun Forde ja Slater vakioivat useita mahdollisia palkkaan liittyviä tekijöitä – kuten sukupuolen, iän, ammattialan ja

koulutuksen – vuokratyötä tekevät naiset saivat 6 prosenttia ja miehet 11 prosenttia vähemmän palkkaa kuin vakituiset työntekijät.

Euroopan komission (2002) referoimien raporttien mukaan Itävallassa työehtosopimuksen mukaisen ja vuokratyöntekijöiden todellisen palkan erotus saattaa olla peräti 30 prosenttia. Saksassa puolestaan on arvioitu, että vuokratyöntekijät saavat palkkaa 22–40 prosenttia muiden työntekijöiden keskipalkkaa vähemmän ja Espanjassa on todettu, että vuokrausyritykset maksavat vuokratyöntekijöille 10–15 prosenttia vähemmän palkkaa kuin käyttäjäyritykset maksavat omille työntekijöilleen. Lisäksi René Böheimin ja Ana Rute Cardoson (2007) tulosten mukaan vuokratyöntekijät tienaa Portugalissa vähemmän kuin vastaavaa työtä tekevät muut työntekijät.

EU15-maita käsittelevässä tutkimuksessa (Tanskanen 2009) vuokratyöntekijöiden palkkoja verrattiin vakituisen työntekijöiden palkkoihin. Tutkimuksen tuloksena oli, että kokoaikaisesti työskentelevillä vuokratyöntekijöillä on huomattavasti kokoaikaisesti työskenteleviä vakituisia suurempi todennäköisyys saada vähäisiä tuloja. EU15-maiden vuokratyöntekijöillä on myös suuri riski jäädä erilaisten tulospalkkioiden ulkopuolelle, joita vakituiset saavat. Huonompi palkkaus näkyy käytännössä siinä, että EU15-maiden vuokratyöntekijät ovat vakituisia todennäköisemmin tyytymättömiä palkkoihinsa.

Tutkimuskysymykset, aineisto ja menetelmät

Tässä artikkelissa tutkin vuokratyöntekijöiden palkkoja Suomessa. Vertaan vuokratyöntekijöitä muihin työntekijöihin ja kysyn: Onko vuokratyöntekijöiden mediaanituntipalkka samansuuruinen kuin muiden työntekijöiden mediaanituntipalkka? Miten vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden palkat eroavat eri

osaryhmien, kuten sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaan? Saavatko vuokratyöntekijät muita työntekijöitä todennäköisemmin mediaanituntipalkkaa korkeampaa palkkaa?

Aineistona käytän Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksia vuosilta 2008 ja 2009. Ennen vuotta 2008 työvoimatutkimuksessa vuokratyöntekijöitä ei välttämättä tunnustettu, mutta vuoden 2008 alusta alkaen kaikilta palkansaajilta on erikseen kysytty, työskentelevätkö he vuokratyöntekijöinä (ks. Tilastokeskus 2008). Työvoimatutkimus on pitkittäistutkimus, jossa yksittäistä vastaajaa haastatellaan yhteensä viisi kertaa siten, että ensimmäisen ja viidennen haastattelun väli on 15 kuukautta. Työvoimatutkimuksen satunnaisotos on poimittu Tilastokeskuksen väestötietokannasta ja siihen kuuluu noin 12000 henkilöä kuukausittain eli joka 300. henkilö 15–74-vuotiaista vakituisesti maassa asuvista henkilöistä (ks. Tilastokeskus 2011a). Aineisto sisältää sekä rekisteritietoja että haastattelutietoja. Tutkimushaastattelut tehdään tietokoneavusteisina puhelinhaastatteluina. Vuonna 2008 vastauskato oli keskimäärin 19 prosenttia ja vuonna 2009 keskimäärin 20,5 prosenttia.

Työvoimatutkimuksessa osa kysymyksistä on kysytty jokaisella haastattelukierroksella, osa ainoastaan viimeisellä haastattelukerralla. Työntekijöiden palkasta on kerätty tietoa ainoastaan viimeisessä haastattelussa. Työllisiltä palkansaajilta on kysytty, kuinka suuret ovat bruttokuukausitulot päätyöstä eli kuukausitulot ennen kuin niistä on vähennetty verot. Kuukausituloihin sisältyvät myös henkilökohtaiset lisät sekä vuorotyölisät ja näitä vastaavat lisät. Lisäksi vastaajia on haastatteluissa neuvottu huomioimaan myös harvemmin kuin kerran kuussa maksettavat bonukset ja tulospalkkiot. Työvoimatutkimuksessa kysytään myös, kuinka monta tuntia on vastaajan normaali viikkotyöaika. Vastausten perusteella aineistoon on laskettu kuukausitasolle korotettu työpäivät. Bruttokuukausituloja ja kuukausityöaika koskevien tietojen perusteella olen

laskenut vastaajan saaman tuntipalkan. Tutkin palkkoja erilaisissa osaryhmissä, jotka ovat sukupuoli, ikä, koulutus, sosioekonominen asema, opiskelutilanne, ammatin vaativuus, työsuhteen pysyvyys, työsuhteen kesto, työnantajatyypin ja työpaikan koko (ks. Taulukko 1). Ammatin vaativuus -muuttujan olen jakanut kahteen luokkaan. Ensimmäinen luokka sisältää erityisen korkeaa ammattitaitoa vaativat tehtävät (johtajat ja ylimmät virkamiehet sekä erityisasiantuntijat) ja toinen muut tehtävät (ks. Tilastokeskus 2011b).

Tutkiessani saavatko vuokratyöntekijät muita työntekijöitä todennäköisemmin mediaanituntipalkkaa korkeampaa palkkaa olen jakanut palkat kahteen ryhmään (0=mediaanipalkka tai vähemmän, 1=yli mediaanipalkka). Menetelmänä käytän logistista regressioanalyysia ja sen perustalta laskettuja ennustettuja todennäköisyyksiä. Havainnollistan logistisen regressioanalyysin tuloksia laskemalla ennustetut todennäköisyydet ja 95 prosentin luottamusvälit työntekijäryhmittäin (vuokratyöntekijä, muu työntekijä). Vakioin vastaajan sukupuolen, iän, koulutuksen, opiskelutilanteen, ammatin vaativuuden, työnantajatyypin, työsuhteen keston ja työpaikan koon.

Tulokset

Taulukossa 2 on esitetty vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden mediaanituntipalkat. Taulukon kaikki-sarakkeesta havaitaan, että vuokratyöntekijöiden keskimääräinen tuntipalkka on 10,8 euroa ja muiden työntekijöiden 14,4 euroa. Vuokratyöntekijät saavat siis keskimäärin 25,0 prosenttia pienempää tuntipalkkaa kuin muut työntekijät. Taulukossa 2 on esitetty myös vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden mediaanituntipalkat ryhmittäin. Osaryhmittäin tarkasteltuna suurimmat erot vuokratyötä ja muuta työtä tekevien osalta on miehillä, korkeakouluasteen tutkinnon suorittaneilla, opiskelijoilla, jatkuvassa työsuhteessa työskentelevillä, yksityisellä sektorilla työskentelevillä sekä yli 50

työntekijän työpaikoissa työskentelevillä. Vuokratyöntekijänä työskentelevät miehet saavat 29,1 prosenttia pienempää tuntipalkkaa kuin muut miehet. Korkeakoulututkinnon suorittaneet vuokratyöntekijät saavat 33,8 prosenttia pienempää tuntipalkkaa kuin muut korkeakoulututkinnon suorittaneet. Opiskelijat saavat 27,2 prosenttia pienempää palkkaa kuin muuta työtä tekevät opiskelijat. Vuokratyöntekijöiden ja muiden välinen palkkaero on jatkuvassa työsuhteessa työskentelevillä 26,2 prosenttia ja yksityisellä sektorilla työskentelevillä 26,4 prosenttia. 50–199 henkilön työpaikoissa työskentelevät vuokratyöntekijät saavat 29,7 prosenttia ja yli 200 henkilön työpaikoissa työskentelevät 30,6 prosenttia pienempää tuntipalkkaa kuin muut vastaavan kokoisissa työpaikoissa työskentelevät työntekijät. Taulukosta 2 havaitaan, että vuokratyöntekijät saavat kaikissa osaryhmissä vähemmän tuntipalkkaa kuin muut työntekijät.

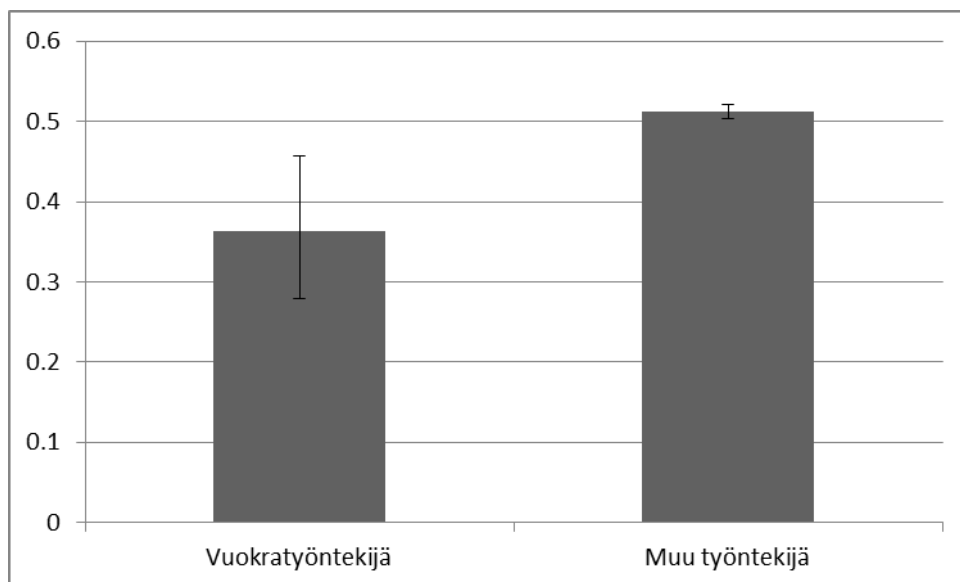
Seuraavaksi tarkastelen saavatko vuokratyöntekijät muita työntekijöitä epätodennäköisemmin yli keskimääräisen mediaanituntipalkan suuruisia palkkaa. Tutkin tätä kysymystä, koska aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että työntekijöille ei ole tärkeää ainoastaan palkan määrä sinänsä, vaan myös se saavatko he enemmän vai vähemmän palkkaa kuin muut (esim. Frank 1984; 1985; Hill & Buss 2006). Aineistossa mukana olevien työntekijöiden mediaanituntipalkka on 14,3 euroa. Kuviossa 1 esitettävässä logistisen regressioanalyysin perustalta lasketussa ennustetussa todennäköisyydessä on vakioitu vastaajan sukupuoli, ikä, koulutus, opiskelutilanne, ammatin vaativuus, työnantajatyypin, työsuhteen kesto ja työpaikan koko. Kuviosta huomataan, että huomattavasti pienempi osa vuokratyöntekijöistä (36,4 prosenttia) kuin muista työntekijöistä (51,2 prosenttia) saa todennäköisesti yli mediaanituntipalkan suuruisia palkkaa ($p=0.002$).

Taulukko 1. Kuvailevat tiedot (%) (vuokratyöntekijä n=197–210 muu työntekijä n=18413–18639)

	Vuokratyöntekijä	Muu työntekijä
Sukupuoli		
Mies	55,2	48,5
Nainen	44,8	51,5
Ikä		
15-29-vuotta	58,6	22,4
30-49-vuotta	28,6	48,1
50-vuotta tai yli	12,9	29,5
Koulutus		
Enintään perusaste	11,4	13,9
Keskiaste tai alin korkea-aste	70,0	60,7
Korkeakouluaste (vähintään alempi korkeakouluaste)	18,6	25,5
Sosioekonominen asema		
Työntekijäasema	54,3	32,8
Alempi toimihenkilö	34,3	39,0
Ylempi toimihenkilö	11,4	28,3
Opiskeleeko		
Kyllä	32,9	12,2
Ei	67,1	87,8
Ammatin vaativuus		
Muu tehtävä	81,9	54,7
Korkean ammattitaidon tehtävä	18,1	45,3
Työsuhteen pysyvyys		
Jatkuva	58,4	85,3
Määräaikainen tai tilapäinen	41,6	14,7
Työsuhteen kesto		
Alle vuosi	59,4	20,0
1-5 vuotta	30,4	27,8
yli 5 vuotta	10,1	52,1
Työnantajatyyppi		
Valtio tai kunta	13,0	31,7
Yksityinen	87,0	68,3
Työpaikan koko		
alle 50 työntekijää	69,5	66,3
50-199 työntekijää	19,8	18,8
yli 200 työntekijää	10,7	15,0

Taulukko 2. Vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden tuntipalkat (mediaani, euroa) (vuokratyöntekijä n=197–210 muu työntekijä n=18413–18639)

	Vuokratyöntekijä	Muu työntekijä
Sukupuoli		
Mies	11,2	15,8
Nainen	10,5	13,3
Ikä		
15-29-vuotta	9,8	11,6
30-49-vuotta	12,1	15,4
50-vuotta tai yli	12,4	15,0
Koulutus		
Enintään perusaste	10,5	12,0
Keskiaste tai alin korkea-aste	10,4	13,5
Korkeakouluaste (vähintään alempi korkeakouluaste)	12,9	19,5
Sosioekonominen asema		
Työntekijäasema	10,3	12,3
Alempi toimihenkilö	10,8	13,3
Ylempi toimihenkilö	15,7	20,7
Opiskeleeko		
Kyllä	9,1	12,5
Ei	11,5	14,6
Ammatin vaativuus		
Muu tehtävä	10,4	12,2
Korkean ammattitaidon tehtävä	14,5	18,1
Työsuhteen pysyvyys		
Jatkuva	11,0	14,9
Määräaikainen tai tilapäinen	10,5	11,5
Työsuhteen kesto		
Alle vuosi	10,4	11,6
1-5 vuotta	11,3	14,1
yli 5 vuotta	13,9	15,6
Työnantajatyyppi		
Valtio tai kunta	12,7	14,3
Yksityinen	10,6	14,4
Työpaikan koko		
alle 50 työntekijää	10,6	13,5
50-199 työntekijää	10,9	15,5
yli 200 työntekijää	12,5	18,0
Kaikki	10,8	14,4

Kuvio 1. Vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden todennäköisyys saada yli mediaanituntipalkan suuruista palkkaa (ennustetut todennäköisyydet ja 95 % luottamusvälit) (n=18465)

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa olen tarkastellut vuokratyöntekijöiden palkkoja vertaamalla niitä muiden työntekijöiden palkkoihin. Kysyin: Onko vuokratyöntekijöiden mediaanituntipalkka samansuuruinen kuin muiden työntekijöiden mediaanituntipalkka? Miten vuokratyöntekijöiden ja muiden työntekijöiden palkat eroavat eri osaryhmien, kuten sukupuolen, iän ja koulutuksen mukaan? Saavatko vuokratyöntekijät muita työntekijöitä todennäköisemmin mediaanituntipalkkaa korkeampaa palkkaa?

Analyysin perusteella vuokratyöntekijöiden mediaanituntipalkka on 10,8 euroa, kun se on muilla työntekijöillä 14,4 euroa. Vuokratyöntekijöiden mediaanituntipalkka on siis 25,0 prosenttia pienempi kuin muiden työntekijöiden mediaanituntipalkka. Edellä olen tutkinut palkkoja myös sukupuolen, iän, koulutuksen, sosioekonomisen aseman, opiskelutilanteen, ammatin vaativuuden,

työsuhteen pysyvyyden, työnantajatyypin ja työpaikan koon mukaan. Vuokratyöntekijät saavat kaikissa osaryhmissä vähemmän tuntipalkkaa kuin muut työntekijät, mutta vuokratyöntekijänä työskenteleminen on erityisen epäedullista miehille, korkeakoulututkinnon suorittaneille, opiskelijoille, jatkuvassa työsuhteessa työskenteleville, yksityisellä sektorilla työskenteleville sekä yli 50 työntekijän työpaikoissa työskenteleville.

Miehiä koskeva tulos on yhdenmukainen brittiläisen työvoimatutkimuksen aineistoon perustuvan analyysin kanssa, jossa selvisi, että vuokratyöntekijöinä työskentelevät miehet saavat vakituisesti työskenteleviä miehiä vähemmän palkkaa (Forde & Slater 2005). Opiskelutilanteeseen liittyen on usein oletettu, että vuokratyö saattaa olla hyvä työn muoto opiskelijoille, koska se sopii heidän elämäntilanteeseensa (esim. Viitala ym. 2006). Palkan määrän osalta vuokratyö vaikuttaa kuitenkin olevan opiskelijoille epäedullista.

Jatkuvassa työsuhteessa työskentelevät vuokratyöntekijät saavat muita jatkuvassa työsuhteessa työskenteleviä huonompaa palkkaa, mikä osoittaa, että työsuhteen pysyvyys ei takaa vuokratyöntekijöille yhtä hyvää palkkaa kuin muille. Työpaikan kokoa koskeva tulos taas saattaa liittyä siihen, että suuret toimipaikat hakevat pienempiä toimipaikkoja todennäköisemmin kustannussäästöjä vuokratyövoimaa käyttämällä. Tämän käänttöpuolena saattaa olla vuokratyöntekijöiden erityisen pienet palkat (ks. Viitala ym. 2006). Lisäksi vuokratyöntekijät saavat etenkin yksityisellä sektorilla muita huonompaa palkkaa, mikä saattaa liittyä siihen, että etenkin yksityisellä sektorilla vuokratyövoiman käytöllä haetaan kustannussäästöjä.

Korkeakoulututkinnon suorittaneet vuokratyöntekijät saavat muita korkeakoulututkinnon suorittaneita työntekijöitä vähemmän palkkaa, jolle eräänä selityksenä saattaa olla se, että vuokratyöntekijät jäävät usein erilaisten tulospalkkioiden ulkopuolelle (Viitala ym. 2006; Tanskanen 2009). Tulospalkkiot taas saattavat nostaa huomattavasti korkeasti koulutettujen palkkoja. Toinen mahdollinen selitys on, että korkeasti koulutetut vuokratyöntekijät työskentelevät muita korkeasti koulutettuja todennäköisemmin aloilla, jotka eivät vastaa heidän koulutustaan. Kolmas selitys liittyy muuttujan luokitteeluun, sillä korkeakoulututkinnon suorittaneissa mukana ovat myös alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet. Tämä merkitsee sitä, että korkeakoulututkinnon suorittaneet eivät välttämättä ole erityisen korkean ammattitaidon työntekijöitä. Viimeksi mainittuun liittyen analyysini tosin osoittaa, että korkean ammattitaidon tehtäviä tekevät vuokratyöntekijät saavat muita korkean ammattitaidon tehtäviä tekeviä vähemmän palkkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että vaativia työtehtäviä tekeville työntekijöille vuokratyö on epäedullista.

Aiempien tutkimusten mukaan työntekijät ovat usein kiinnostuneempia siitä, kuinka paljon he tienaaavat suhteessa muihin kuin siitä, kuinka paljon he tienaaavat ylipäättään (esim. Frank 1984; 1985; Hill & Buss 2006). Tämän vuoksi olen edellä tarkastellut saavatko vuokratyöntekijät muita työntekijöitä todennäköisemmin mediaanituntipalkkaa suurempaa palkkaa. Analyysissa olen vakioinut vastaajan sukupuolen, iän, koulutuksen, opiskelutilanteen, ammatin vaativuuden, työnantajatyypin, työsuhteen keston ja työpaikan koon. Tulosten mukaan huomattavasti pienempi osa vuokratyöntekijöistä (36,4 prosenttia) kuin muista työntekijöistä (51,2 prosenttia) saa todennäköisesti yli mediaanituntipalkan suuruista palkkaa.

Tutkimukseni suomalaisten vuokratyöntekijöiden palkkoja koskevat tulokset ovat yhdenmukaisia kansainvälisten tutkimusten kanssa, joissa on huomattu, että vuokratyöntekijät saavat usein muita vähemmän palkkaa (esim. Cohen & Haberfeld 1993; Rudolph & Schröder 1997; Segal & Sullivan 1997; Forde & Slater 2005). Tietojeni mukaan tämä on kuitenkin ensimmäinen laajaan otostutkimukseen perustuva tutkimus, jossa vuokratyöntekijöiden palkkoja on verrattu muiden työntekijöiden palkkoihin Suomessa. Tutkimuksen perusteella vuokratyöntekijät saavat muita vähemmän palkkaa nyky-Suomessa.

Viite

¹ Tässä artikkelissa käytän Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen aineistoja vuosilta 2008 ja 2009. Aineistojen hankkimista tutkimuskäyttöni ovat rahoittaneet Työsuojelurahasto (hankenumero 110400) sekä Valtakunnallinen sosiaalipolitiikan tutkijakoulu (Vastuu). Artikkelini on osa väitöskirjaani, jonka tekemistä ovat rahoittaneet Alfred Kordelinin säätiö, Helsingin yliopiston tiedesäätiö, Kulttuurirahasto ja Vastuu.

Kirjallisuus

- Anttila, Timo & Hartikainen, Armi & Oinas, Tomi & Nätti, Jouko (2010) Työelämän laatu ja laadun arviointi. Tutkimushankkeen loppuraportti. http://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-3801.pdf. Luettu 23.1.2012.
- Böheim, René & Cardoso, Ana Rute (2007) Temporary help services employment in Portugal, 1995–2000. Paper presented in the NBER Conference on Labor Market Intermediation. <http://client.norc.org/jole/SOLEweb/8138.pdf>. Luettu 21.3.2011.
- Clark, Andrew E. & Oswald, Andrew J. (1996) Satisfaction & Comparison Income. *Journal of Public Economics* 61 (3), 359–381.
- Cohen, Yinon & Haberfeld, Yitchak (1993) Temporary Help Service Workers: Employment Characteristics and Wage Determination. *Industrial Relations* 32 (2), 272–287.
- Dahl, Svenn-Åge & Nesheim, Torstein & Olsen, Karen M. (2009) Quality of Work. Concept and measurement. Working Papers on the Reconciliation of Work and Welfare in Europe. http://www.socialpolicy.ed.ac.uk/___data/assets/pdf_file/0020/29720/REC-WP_0509_Dahl_Nesheim_Olsen.pdf. Luettu 23.1.2012.
- Duncan, Otis D. (1975) Does money buy satisfaction? *Social Indicators* 2 (3), 267–274.
- ERTO (2011) Vuokratyökyselyn taulukkoraportti. Kopio tekijän hallussa.
- Euroopan komissio (2002) Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi vuokratyöntekijöiden työehdoista. http://ec.europa.eu/employment_social/labour_law/docs/com2002_149_fi.pdf. Luettu 30.11.2008.
- Forde, Chris & Slater, Gary (2005) Agency Working in Britain: Character, Consequences and Regulation. *British Journal of Industrial Relations* 43 (2), 249–271.
- Frank, Robert H. (1984) Are workers paid their marginal products? *American Economic Review* 74 (4), 549–571.
- Frank, Robert H. (1985) *Choosing the Right Pond: Human Behavior and the Quest for Status*. New York: Oxford University Press.
- Frank Robert H. (1999) *Luxury Fever: Why Money Fails to Satisfy in an Era of Excess*. New York: The Free Press.
- Green, Francis (2006) *Demanding Work. The Paradox of Job Quality in the Affluent Economy*. Princeton: University Press.
- Hill, Sarah E. & Buss, David M. (2006) Envy and Positional Bias in the Evolutionary Psychology of Management. *Managerial and Decision Economics* 27 (2–3), 131–143.
- Kalleberg, Arne L. & Rasell, Edith & Cassirer, Naomi & Reskin, Barbara F. & Hudson, Ken & Webster, David & Appelbaum, Eileen & Spalter-Roth, Roberta M. (1997) *Nonstandard Work, Substandard Jobs. Flexible Work Arrangements in the U.S.* Washington: Economic Policy Institute and Women's Research & Education Institute.
- Kangas, Olli & Ritakallio, Veli-Matti (2008) Köyhyyden mittaustavat, sosiaaliturvan riittävyys ja köyhyyden yleisyys Suomessa. Vammala: Vammalan Kirjapaino.
- Kvasnicka, Michael & Werwatz, Alex (2002) Lohneffekte der Zeitarbeit. *DIW-Wochenbericht* 69 (49), 1–10.
- Lehto, Anna-Maija & Lyly-Yrjänäinen, Maija & Sutela, Hanna (2005) Pysyvän työn toivossa. Määräaikaisten työsuhteiden käytöstä ja kokemisesta. Työpoliittinen tutkimus 291. Helsinki: Työministeriö.
- Marmot, Michael G. (2004) *Status syndrome: How your social standing directly affects your health?* London: Bloomsbury.
- Mäkitalo-Keinonen, Tiina & Virtanen, Pekka & Saloniemä, Antti & Vänskä, Jukka & Parmanne, Piitu (2005) Vuokralääkärit: Keitä he ovat? *Suomen lääkärilehti* 60 (48), 5007–5010.
- Palanko-Laaka, Kirsti (2005) Määräaikaisten työn yleisyys, käytön lainmukaisuus ja lainsäädännön kehittämistarpeet. *Työhallinnon julkaisu* 359. Helsinki: Valopaino.
- Palukka, Hannele & Tiilikka, Tiina (2008) *Terveystieteiden vuokratyö: Joustava ja vapaa työn muoto? Työelämän tutkimus* 6 (2), 173–184.

- Rudolph, Helmut & Schröder, Esther (1997) Arbeitnehmerüberlassung: Trends und Einsatzlogik. Mitteilungen aus Arbeitsmarkt und Berufsforschung 30 (1), 102–126.
- Segal, Lewis M. & Sullivan, Daniel G. (1997) The Growth of Temporary Services Work. *Journal of Economic Perspectives* 11 (2), 117–136.
- Segal, Lewis M. & Sullivan, Daniel G. (1998) Wage Differentials for Temporary Services Work: Evidence from Administrative Data. Chicago: Federal Reserve Bank.
- Storrie, Donald (2002) Temporary agency work in the European Union. The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2002/02/en/1/ef0202en.pdf>. Luettu 23.1.2012.
- Sädevirta, Markus (2002) Määräaikaiset työsuhteet ja työvoiman vuokraus. Helsinki: WSOY.
- Tanskanen, Antti (2008) Vuokratyö työelämän ääri-ilmiönä. Tutkielma vuokratyöstä ja tämän päivän työelämästä. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos.
- Tanskanen, Antti (2009) Vuokratyö EU:ssa. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (3), 303–315.
- Tanskanen, Antti (2010) Vuokratyön lyhyt historia. *Sosiaalipolitiikan päivät* 21.–22.10.2010. Helsinki.
- Tanskanen, Antti (2012) Vuokratyö Suomessa: Huono-osaisten työntekijöiden työn muoto? *Työelämän tutkimus* 10 (2012): 1, tulossa.
- Tilastokeskus (2008) Vuokratyön tiedonkeruu muuttunut vuonna 2008. http://www.stat.fi/til/tyti/tyti_2008-06-24_men_004.html. Luettu 21.3.2011.
- Tilastokeskus (2011a) Laatuseloste: Työvoimatutkimus. http://tilastokeskus.fi/til/tyti/2010/12/tyti_2010_12_2011-01-25_jaa_001_fi.html. Luettu 15.2.2011.
- Tilastokeskus (2011b) Ammattiluokitus. <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/ammatti/001-2010/luokitusavain.html#>. Luettu 15.9.2011.
- TEM (2008) Työaikadirektiivistä ja vuokratyödirektiivistä päästiin sopuun. Työ- ja elinkeinoministeriön tiedote. <http://www.valtioneuvosto.fi/ajankohtaisia/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?toid=1802&c=0&moid=1803&oid=231953>. Luettu 18.6.2008.
- TEM (2010) Työvoiman vuokraus ja yksityinen työväily Suomessa. Kopio tekijän hallussa.
- The European Parliament and the Council of the European Union (2008) Amended proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on temporary agency work. Kopio tekijän hallussa.
- Työsopimuslaki (55/2001) Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055>. Luettu 1.9.2007.
- Viitala, Riitta & Mäkipelkola, Jutta (2005) Työntekijä vuokrattuna. Vuokratyövoiman käytön vaikutuksia työyhteisössä. *Työpoliittinen tutkimus* 283. Helsinki: Hakapaino.
- Viitala, Riitta & Vettensaari, Minna & Mäkipelkola, Jutta (2006) Näkökulmia vuokratyöhön. *Työpoliittinen tutkimus* 302. Helsinki: Työministeriö.
- Wilkinson, Richard & Pickett, Kate (2011) *Tasa-arvo ja hyvinvointi: Miksi tasa-arvo on hyväksi kaikille?* Helsinki: HS-kirjat.